

GRAAF BALDERIK.

VIII.

Gelijk wij zagen wordt de Utrechtsche bisschop BALDERIK genoemd graaf van Kleef. — Dit moge onjuist zijn, — in verband met het voorgaande zal wel juist zijn, dat hij betrekking had op den omtrek dier stad.

In de buurt van deze treft men op het einde der 10^e eeuw aan een praefectus GODFRIED, die een broeder had van wiens zoon gezegd wordt dat hij een man was uit gering geslacht ¹⁾. Intusschen was zijn oom GODFRIED gehuwd met eene dochter van hertog GODFRIED ²⁾; en daar BALDERIK zelf gehuwd is geweest met ADELA de dochter van den machtigen en rijken graaf WICHMAN, die een anderen graaf WICHMAN, minachtend een Saks noemde, zal de schrijver die op BALDERIKS afkomst smaalde, meer aan zijn haat en afkeer, dan aan de waarheid voldaan hebben.

Baron VAN SPAEN meende dat GODFRIED praefectus was in de omstreken van Tiel. Tiel wordt echter in dien tijd gezegd gelegen te zijn in het graafschap van UNROCH of HUNROGH, d. i. HENDRIK, neef van bisschop ANSFRIED van Utrecht.

In het jaar 1009 was GODFRIED oud en ziekelijk en is kort daarna overleden. Zijn zoon GODFRIED hoewel

zwak van lichaam en geest, volgde hem op, maar moest in alles worden bijgestaan door WICHMAN een heer te Vreedem in Westfalen, die met zijne zuster gehuwd was.

Reeds in het jaar 1006 ³⁾, toen de Noormannen een strooptocht deden naar Tiel, was GODFRIED (de vader) niet meer in staat te velde te trekken. BALDERIK en graaf UNROCH verdreven toen de vrijbuiters. VAN SPAEN plaatst deze gebeurtenis op het jaar 1009 en noemt UNROCH en WICHMAN bevelhebbers. Men heeft hier of eene vergissing of twee invallen. De laatste zal hebben plaats gehad na den dood van den ouden GODFRIED.

Toen ontstond er twist tusschen BALDERIK en WICHMAN over de praefectuur of over de voogdij over den jongen GODFRIED, die zijn vader niet lang schijnt overleefd te hebben. BALDERIK bezat aanzienlijke erfgoederen bewesten den Rijn en ook WICHMAN had daar door zijne vrouw bezittingen verkregen. Hij bouwde op een van deze, niet ver van de Maas een slot (Venlo?).

De jonge GODFRIED bezat ook een slot, nl. te Gennep. Zoodat hij graaf of praefectus zal geweest zijn over de Gennepergou. BALDERIK verwoeste het door WICHMAN gestichte slot, waarop deze het slot Munna (Monterberg bij Calkar) bevestigde. Daarop schijnt vrede tusschen beiden gesloten te zijn.

Maar terwijl WICHMAN eene bedevaart deed naar Rome, wist BALDERIK de praefectuur van den Keizer te verkrijgen en maakte hij zich meester van het slot te Gennep. Gennep, niet Kleef, schijnt alzoo de hoofdplaats geweest te zijn der praefectuur.

Nadat de veete, die hier door tusschen BALDERIK en

WICHMAN weder ontbrandde, verzoend was, brak echter deze weder opnieuw uit. BALDERIK bracht zijne zuster, die weduwe was en twee zoons had, op den linker Rijnsoever een bezoek, en toen hij naar zijn verblijf te Uplade (bij Elten) wilde terugkeeren, werd hij door de bezetting van Munna overvallen en moest zich door de vlucht redden.

Waar de zuster van BALDERIK met hare twee zoons woonde is onzeker. VAN SPAEN denkt aan Kleef.

BALDERIK leefde niet alleen met WICHMAN in veete. Ook met GODIZO heer van Aspel en Hengsibach, een bloedverwant zijner vrouw ADELA. Die GODIZO was een vriend van den heer van Vreeden en had de paarden geroofd van ADELBOLD, bisschop van Utrecht, een vriend van BALDERIK, die dezen een bezoek gebracht had en naar huis terugkeerde. Aspel werd daarop vergeefs door den bisschop belegerd 4).

Kort daarna overleed GODIZO en vertrouwde zijne weduwe, dochters en bezittingen aan zijn neef GERARD, die in dienst was van BALDERIK, zoodat hij overleden schijnt te zijn in een tijdvak van vrede met dezen. Maar BALDERIK dwong GERARD hem het slot Aspel over te geven, waarop GERARD zich naar Hengsibach begaf en met de weduwe van GODIZO huwde. Dit mishagde zeer aan BALDERIK die GERARD te Hengsibach belegerde.

GERARD zei daarop den dienst aan BALDERIK op en begaf zich in dien van WICHMAN. Hij werd, naar het schijnt, kastelein te Munna, want toen BALDERIK, die in 1012 niet mede naar Leuven ten oorlog trok, zich naar Keulen wilde begeven, werd hij door GERARD

gevangen genomen en naar Munna gebracht. GERARD wilde hem niet ontslaan, voor hij het slot Aspel had teruggegeven en 2000 pond zilver betaald. Deze som werd echter op voorspraak van WICHMAN tot 400 pond verminderd.

Daarna werd vrede gesloten tusschen BALDERIK en WICHMAN. WICHMAN bracht zelfs zijne oude vijanden BALDERIK en ADELA een bezoek, maar werd toen door hen vergiftigd. 't Vergif bleek niet krachtig genoeg. WICHMAN keerde naar huis terug. Het snoode echtpaar liet hem toen onder weg, 8 October 1016, door krijgslieden overvallen en vermoorden.

Dit bracht de vrienden van WICHMAN in beweging. BERNHARD, hertog van Saksen en ADELBOLD, bisschop van Utrecht, belegerden het sterke kasteel van Uplade, 't welk door ADELA dapper verdedigd werd, terwijl BALDERIK afwezig was. ADELA bedong vrijen aftocht met alle hare bezittingen, maar Uplade (Uplun) werd vernield.

BALDERIK had hulp gezocht bij HERBERT aartsbisschop van Keulen en GERARD van den Moesel en Hengsibach. ADELA stierf in 1017 te Keulen. BALDERIK maakte zich meester van Munna en hoopte zich te herstellen. Maar de Keizer liet Munna verwoesten en BALDERIK werd voor het rijksgerecht te Nijmegen gedaagd. De hertogen GODFRIED en BERNHARD stonden niet toe, dat hij zich verdedigde. Zij zouden hem vermoord hebben, wanneer de Keizer de orde niet had hersteld en hem bevolen zijne tegenwoordigheid te verlaten. De aartsbisschop van Keulen beschermde hem ook nu weder en door dezen werd hij te Keulen opgenomen.

BALDERIK stierf drie jaren later (5 Juni 1021) te Hengsibach en werd te Syflik, bij Kranenburg, in het door hem gestichtte klooster begraven ⁵).

BALDERIK wordt graaf genoemd te Uplade of op den Houberg. Men houdt beide namen voor die van dezelfde plaats, mogelijk echter lag Uplade bij Elten en Houberg bij Kleef. Hij stichtte een kasteel te ~~Wehl~~, *Selhem*, niet ver van Kranenburg in de Duffel, dat hij moest afbreken. Met den afbraak stichte hij het klooster te Syflik.

Zonder twijfel is BALDERIK graaf geweest over een gedeelte van Hameland ⁶) waarschijnlijk ook in Drenthe. Hij bezat de praefectuur die zijn oom GODFRIED op den linker Rijnover bezeten had. Hij was meester van het kasteel te Gennep. Mogelijk is hij woudgraaf geweest.

BALDERIK die GERARD te Hengsibach belegerde, had ook bezittingen in die buurt (Zie aant. 6 op dit Hoofdstuk).

BALDERIK is gehuwd geweest met ADELA dochter van den Hamelandschen graaf WICHMAN. Die WICHMAN trouwde omstreeks het jaar 953 met LUITGARDA dochter van BOUDEWIJN de jonge van Vlaanderen. ADELA is dus na dat jaar geboren. Zij is eerst gehuwd geweest aan zekeren graaf IMAD, die ouder was dan zij en naar men meent in 983 reeds overleden was. Haar vader stierf omstreeks het jaar 990 en kort daarna hertrouwde zij met BALDERIK.

In het leven van haar zoon, bisschop MEINWERK van Paderborn, wordt gezegd, dat zij toen eene vrouw was van 60 jaar, zoodat zij, ware dit juist in of omstreeks 930 zou geboren zijn. Daar ADELA echter op

het einde van 1016, of in het begin van 1017, nog krachtig optreedt bij de verdediging van haar kasteel, is het niet te gelooven, dat zij toen eene vrouw van ongeveer zes en tachtig jaar oud was. Toen zij WICHMAN van Vreeden liet vermoorden, dacht zij ongetwijfeld nog ettelijke jaren levens voor zich te hebben en men zal dus wel mogen aannemen, dat de opgaaf in het leven van bisschop MEINWERK onjuist is, dat ADELA omstreeks het jaar 954 geboren zijnde toen ruim zestig jaar oud was, en zes en dertig toen zij in 990 een tweede huwelijk aanging.

Haar zoon MEINWERK werd in 1009 bisschop van Paderborn. Hij moet toen 30 jaar oud geweest zijn alzo geboren in of voor het jaar 979, dat is 25 jaren na 954. Wanneer men aanneemt dat MEINWERK in 983 toen hij naar Hildesheim ter schoole gezonden werd 12 jaar oud was en hij dus in 971 is geboren, dan nog bestaat er geen door cijfers gevestigden grond aan te nemen, dat ADELA's vader niet gehuwd zou geweest zijn met LUIDGARDA van Vlaanderen.

DITMAR ⁷⁾ geeft in zijne fabelachtige lijst der graven van Kleef aan BALDERIK en ADELA (volgens hem stierf BALDERIK in 1011) een zoon CONRADUS, die zijn vader als graaf van Kleef opvolgde, en in 1051 zou gestorven zijn en bij AGNES, gravin van Schaumburg won THEODERICUS IV, VIRTUOSUS, gehuwd met MARIA gravin van Henneberg, in 1096 kinderloos overleden, en ARNOLD II gehuwd eerst met MARGARETHA en daarna met IDA uit niet genoemde huizen, uit wien de verdere graven van Kleef zouden gesproten zijn.

Tegen al deze opgaven is zooveel aan te voeren,

dat men ook KOENRAAD, ZOON VAN BALDERIK EN ADELA wel in het rijk der fabelen kan doen plaats nemen.

Intusschen vond men in een oud kerkboek te Meer eene aantekening, waarin graaf DIEDERIK en zijne broeders ALARDUS en GERARDUS vermeld worden te zijn uit de «*prosapia*» van den stichter van Siflik nl. van BALDERIK. Afstammelingen van hem waren zij zeker niet, zoodat het woord *prosapia* hier, gelijk ook elders, bloedverwantschap zal moeten beteekenen.

Daar BALDERIK eene zuster had, die twee zoons bezat bij een niet genoemden echtgenoot, heeft hij ongetwijfeld bloedverwanten nagelaten ⁸⁾.

De graafschappen die BALDERIK bij zijne afzetting nog bezat ten oosten van den Rijn zijn bekend. Zijn gebied strekte zich daar uit over de Lymers (met Bergh er onder begrepen) een deel der IJsselgou en der Veluwe. Hij werd daar opgevolgd door WERNHER, ZOON VAN GEBEHARD, kleinzoon van OTTO van Lahngou, heer en graaf van Zutphen.

Die graafschappen waren door BALDERIKS huwelijk met ADELA in zijn bezit gekomen.

Voor hij met haar trouwde was hij blijkbaar een betrekkelijk arm heer. Zijn oom GODFRIED was toen praefectus en hij zelf mogelijk een vasal of dienstman van ADELAS vader. 't Kan zijn dat hij kastelein was op het slot te Redichem. Zelfs zou men mogen onderstellen, dat hij miles geweest is van ADELA, die, als weduwe van IMAD en zonder zoon die zelf de wapenen kon voeren, iemand noodig had om voor haar den dienstplicht te vervullen als aanvoerder harer vasallen en hoorigen, even als zij in rechtzaken een

advokaat moest hebben. BALDERIK kan beide betrekkingen bij haar hebben vervuld, hoewel de tweede zeker niet vóór den dood van ADELAS vader en dan als haar echtgenoot.

Naar BALDERIKS voorouders kan slechts gegist worden, het volgende zal evenwel niet onwaarschijnlijk zijn.

In de Gennepergou, men herinnere zich dit, was in 950 een ARNULF of ARNOLD graaf. Wij hebben dezen gesteld later graaf van LOON. Hij stierf omstreeks het jaar 1016.

ARNOLD I graaf van LOON had geen zoon en werd opgevolgd door GIJSBERT zijn neef, zoon van LODEWIJK, en broeder van graaf ARNOLD II van LOON en bisschop BALDERIK van Luik. De grootvader dier heeren was RUDOLF graaf van Maasgou en Hespengou, achterneef van bisschop BALDERIK van Utrecht. Deze RUDOLF had een broeder BALDERIK, die vermoedelijk voor hem overleden is, maar dien ik stel vader van praefectus GODFRIED en van den vader van BALDERIK, ADELES echtgenoot, die vermoedelijk ook BALDERIK heette evenals zijn vader en zoon.

